

Tanıtım-Değerlendirme / Kitap İncelemesi

Bilginin Bilgiyle Savaşı: Belge ve Bilgi Yönetimi Vizyonu... / Mehmet Torunlar – Fahrettin Özdemirci. Ankara: Ankara Üniversitesi Bilgi Yönetim Sistemleri Belgelendirme ve Bilgi Güvenliği Merkezi (BİL-BEM), 2019.

Burcu YILMAZ, Ankara Üniversitesi SBE Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci ile Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda uzun yıllar görev yapmış ve yapmaya devam eden bilgi birikimi ve deneyimlerinden her zaman yararlandığımız arşivci Mehmet Torunlar'ın ortak çalışmalarının ürünü olan "Bilginin Bilgiyle Savaşı: Belge ve Bilgi Yönetimi Vizyonu..." adlı kitap Ankara Üniversitesi Bilgi Yönetim Sistemleri Belgelendirme ve Bilgi Güvenliği Merkezi (BİL-BEM) tarafından Ekim 2019 tarihinde yayınlanmıştır. 16 bölümden oluşan kitapta yazarlar tarafından da belirtildiği gibi "bilginin bilgiyle savaşında belge/ bilgi yönetimi süreçleri ve sistemlerinin hayata, ama özelde istihbarat faaliyetlerine katkılarının neler olabileceği konusuna dikkat çekilmiştir.

"*Bilginin Bilgiyle Savaşı ve Yapay Zekâ*" adlı ilk bölümde bilgi ve iletişim teknolojilerinde son zamanlarda yaşanan değişim ve gelişime dikkat çekilerek yapay zekâ, endüstri 4.0, nesnelerin interneti gibi kavramların hayatımızdaki mevcut ve oluşturabileceği etkilere değinilmiş, insan merkezli gelişim ile beraber bilgi ve iletişim teknolojilerinin üretme ve kullanma becerisi yüksek olan toplumların, kurumların, devletlerin geleceği şekillendireceği ve bu değişim sürecinin doğru yönetilmesinin ne denli önemli olduğu anlatılmıştır.

"*Sanayi Devrimi, Endüstri 4.0 ve Yapay Zekâ*" adlı ikinci bölümde, sanayi devrimi ve endüstri 4.0 kavramlarının tarihi gelişimi anlatılmış, 20. ve 21. yüzyılda gelişen teknik olanakların bilimsel görüş ve yöntemler üzerinde yol açtığı yeni yönelimlere değinilmiştir. Yapay zekâ kavramının gelişimi ve bilgi işleme ve yönetme konusunda yapay zekâ teknolojilerinin önemi vurgulanmıştır. Son olarak teknolojiyi yönetmenin günümüzde toplumlar için ne anlama geldiği, bunun nasıl mümkün olacağı ve Türk toplumu olarak teknolojiyi yönetme konusunda ne durumda olduğumuz tartışılmış ve tüm bunların istihbarat açısından önemi vurgulanmıştır.

"*Bilgi ve Değişim*" adlı üçüncü bölümde ise, 19. ve 20. yüzyılda sanayi ürünleri çerçevesinde gelişen insanlığın artık bilgi, enformasyon, iletişim teknolojileri ve ağlar üzerinden ilerlediği; toprağa değil bilgiye sahip olanın kontrolü ele aldığı konusuna dikkat çekilmiştir. Bu değişim, yaşanan bu gelişmeleri en iyi anlatan kavramlardan biri olan 'Yaratıcı Yıkım' kavramı üzerinden örneklendirilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak, toplumların bu değişim sürecine ayak uydurmasının ne denli mühim olduğu vurgulanmış, istihbarat kavramının da bu değişimin dışında kalmasının mümkün olmadığını altı çizilmiştir.

“*Bilginin Egemenliği ve Siyasi Coğrafya*” adlı dördüncü bölümde, küreselleşme sonrasında etkilenen diğer her şey gibi coğrafyanın da bu değişimin etkisinde kaldığı, coğrafya gibi doğal olanı inceleyen bir alanın bile siyasetten etkilendiği anlatılmış, ‘coğrafi kader’ tanımlamasının toplumlara etkisi incelenmiştir. Ayrıca Jeopolitiğin tarihle olan ilgisi tartışılmış, bu konudaki toplumsal bilincin önemine dikkat çekilmiştir. Bölüm sonunda ise toplumsal tarih bilinci eksikliğinin devlet için olduğu kadar istihbarat faaliyetleri açısından da hayati öneme sahip olduğu vurgulanmıştır.

“*Milli Servet Olarak Üretilen Bilgi*” adlı beşinci bölümde ise, bilgi birikiminin devletler için önemine değinilmiş, bir coğrafyada yer alan madenlerin o coğrafya için taşıdığı milli servet değerinin aynı coğrafyada yaşayan vatandaşların ürettiği her bilginin stratejik, ekonomik ve sosyal değeriyle eşdeğer olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca devlet için bilgi elde etme ve üretmenin önemine dikkat çekilmiş, istihbarat açısından bilginin temel etken olduğu anlatılmıştır.

“*Bilgi ve Analiz*” adlı altıncı bölümde ise, bilginin sadece dilbilgisel açıdan değil fiili anlamı üzerinden de ele alınmasının gerekli olduğu savunulmuş, bu kapsamda fiil anlamı olarak ‘bilgi yaratma’ alınan verilerin yoğrulup işlenerek değişiklikten geçirilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple bilgi toplumunun çalışanlarının tüm iş süreçlerinde bilginin fiil anlamını kullanacağı, fiziki iş gücü azalırken bilgiye dayalı üretkenliğin artacağına dikkat çekilmiştir. Sonrasında bilginin fiil anlamını kullanmak ve bilgi toplumu olmak yolunda ülkemizin mevcut durumu aktarılmış, çeşitli rapor ve toplantılardan örnekler verilmiştir.

“*İstihbarat*” adlı yedinci bölümde ise, istihbarat kavramı ve kavram ile ilgili temel faaliyetler tanımlanmış ve istihbarat çarkı açıklanmıştır. Kitapta belge/ bilgi yönetimi süreçleri arasındaki ilişkiye odaklanıldığından dolayı istihbarat ile ilgili teknik hususlar kısaca verilerek, okuyucuya konunun anlaşılabilirliği konusunda yardımcı olmak istenmiştir.

“*Bilgi-İstihbarat ve Devlet*” adlı sekizinci bölümde, istihbarat kavramı literatür kapsamında ele alınmış, kavramın tarihi gelişimi açısından bilgi verilmiştir. Sonrasında Türklerin istihbarat çalışmaları aktarılmış, Milli İstihbarat Teşkilatının kökenleri anlatılmıştır. İstihbaratın devletler için önemine tarihten örnekler ile dikkat çekilmiş, günümüzdeyse istihbaratın tüm bilgi varlıklarıyla iç içe olmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

“*İstihbaratın Temeli Bilgi ve Belge*” adlı dokuzuncu bölümde, istihbaratta belgenin önemi üzerine durulmuş, asıl önemli noktanın bir bilginin elde edilmesi ya da üretilmesinden ziyade o bilginin değerlendirilip, değerinin artırılması olduğu aktarılmıştır. Elde edilen bilgiden yeni bilgi elde etme işleminin istihbaratın temel faaliyetlerinden biri olduğu vurgulanmış ve konuyla ilgili örnekler verilerek desteklenmiştir. Sonrasında bilgi istihbarat ilişkisini tanımlamış ve şematize ederek okuyucuya aktarmıştır. Bölüm sonunda ise istihbarat olgusu 12 maddede çerçevelendirilerek açıklanmıştır.

“*Bilgi Enflasyonu*” adlı onuncu bölümde ise, son dönemde yaşanan bilgi patlaması ve giderek artan bilgi yığınının yargı yetimiz üzerindeki etkilerinden bahsedilmiş, kimsenin istemediği ve değersiz olan bilginin yayılması sebebiyle bilgiye artık ekonomi penceresinden bakıldığı dile getirilmiştir. Kamu kurum ve kuruluşlarında üretilen ve karmaşa oluşturan bilgi yığınlarına değinilmiş, belge/ bilgi enflasyonunun istihbaratı da olumsuz yönde etkilediği noktasına dikkat çekilmiş, istihbarat örgütlerinin en önemli faaliyet alanlarından birinin bu yığın doğru şekilde yönetilmesi olduğu vurgulanmıştır.

“*Belge ve Belge/Bilgi Yönetimi*” adlı bölümde ise, belge kavramı ele alınmış, kavramla ilgili literatürden farklı tanımlamalara yer verilmiştir. Ayrıca kurumlarda kullanılan belge/bilgi yönetim sisteminin bileşenleri tanımlanmış ve açıklanmıştır. Bu kapsamda, belge/bilgi yönetim ve işletim mimarisi, güvenlik mimarisi, donanım mimarisi, ulusal yazılım mimarisi gibi birçok bileşenin tanımlaması yapılmıştır.

“*Devlet- Bilgi Güvenliği- Bağımsızlık: Belgenin/Bilginin Yeni Güzergâhı Ağlar ve İstihbarat*” adlı on ikinci bölümde ise iletişim ve bilişim teknolojilerinin değişime etkisi ve güvenlik üzerine durulmuş, aralarındaki etkileşim incelenmiştir. Teknolojide yaşanan gelişmeler sonucunda güvenlik olgusunun hiç olmadığı kadar önem kazandığı ve güvenliğin yaşamın her boyutunu etkileyen bir kavram olduğu vurgulanmıştır. Sosyal ağların kullanımı ve değişen alışkanlıklarla beraber, hayatın her alanını sarıp sarmalayan hususlarda güvenlik ihtiyacının daha da şiddetli hissedildiği günümüz dünyasında güçlü ve

bağımsız bir devlet olabilmenin önemli şartlarından birinin de ağ yapılarına ve sanal dünyaya hakim olmak olduğu aktarılmıştır. Yeni toplum ve sınırsızlaşan dünya yapısından söz edilmiş ve istihbarat faaliyetlerinde yeni dünya yapısına ayak uydurabilmenin ve bu değişimi yönetebilmenin öneminden bahsedilmiştir.

“*Bilgi Yönetiminde Mahremiyet-Gözetim ve Teşhirci Mahremiyet*” adlı on üçüncü bölümde, mahremiyet ve bilgi yönetim sistemleri arasındaki ilişki incelenmiş, mahremiyet kavramı üzerine durulmuştur. Son dönemlerde yaşanan iletişim, bilişim, yapay zekâ ve nesnelerin interneti konularında meydana gelen ilerleme ve değişimle beraber bireylerle beraber devletlerin de gözetlendiği, bu kapsamda gözetim teknolojileri ile beraber yaşamın her alanının artık gözetlenebilir olduğu üzerinde durulmuştur. Bireysel hayat alanımızın ve güvenliğimizin bu değişime karşı durabilmesi için denetimin bir zorunluluk olduğu aktarılmış, mahremiyet algısının geliştirilmesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir. Konuyla ilgili yapılması gerekenler ve alınması gerekli görülen önlemler aktarılmış, son olarak Türk hukuk mevzuatında kişisel veriler ve bilginin mahremiyeti konusundaki düzenlemeler açıklanmıştır.

“*Yeni Gerçeklikler: Hissettirmeden Yönetme ve Yönlendirme*” adlı on dördüncü bölümde, gelişen teknoloji ile beraber iletişim, bilişim, yapay zekâ ve nesnelerin interneti çalışmaları, modern anlamda sömürgeleştirme olarak ele alınmış, bu çalışmaların kitleleri yanlış yönlendirme gücüne dikkat çekilmiştir. Konuyla ilgili çeşitli örnekler yer verilmiş, bireylerin, toplumların, kitlelerin yönlendirilmesinde bu denli güç sahibi olan bir olgunun istihbaratta da kullanımının önemine değinilmiştir.

“*Yeni Dünya Gerçeklikleri Çerçevesinde Belge/Bilgi Yönetimi ve Sistemlerinin Yapısal Sorunları*” adlı on beşinci bölümde ise, belge/bilgi yönetimini ortaya koyan tüm işlem adımlarının bilişim/iletişim/enformasyon teknolojileri ile birbirinden ayrıştırılamaz bir sarmal olduğu aktarılmıştır. İstihbaratta elde etmeden çok eldekini korumanın ve ondan değer yaratmanın önemi hatırlatılmış, belge/bilgi yönetiminin bir istihbarat tekniği olmadığı, istihbarat faaliyetlerini önemli noktalardan destekleyen bir unsur olduğu vurgulanmıştır. Kurumlarda belge/bilgi sistemlerinin korunmasının önemine değinilmiş, devlet açısından değeri tartışılmıştır. Ülke bazında belge/bilgi yönetiminin yapısal sorunlarına değinilmiş, olması gereken yapıya dair öneriler sunulmuştur.

“*Bitirirken*” adlı on altıncı ve son bölümde ise, ulusal güvenliğin ana parametresinin bir dönemler askeri güç unsurları olduğu, 90’lı yıllarda bu parametrenin ekonomik unsurlara kaydığı, günümüzde ise bunların yanında artık bilginin de bir güvenlik parametresi haline geldiği aktarılmış, bilgi çağı ile beraber hayatımıza giren birçok kavramdan biri olan ağ savaşlarına değinilmiştir. Teknolojide yaşanan gelişmeler ve ağ savaşlarının ortaya çıkmasıyla beraber devletlerin yeni çözüm yolları bulmasının önemi vurgulanmış, bu sebeple ulusal düzeyde etkin bir belge/bilgi yönetim sistemi kurulmasının gerekliliği üzerine durulmuştur. Son olarak ülkemizin belge/bilgi birikimini, altyapısını korumak, böylelikle devletin ve toplumun menfaatini gözetebilmek için ulusal düzeyde bir belge/bilgi yönetim sisteminin kurulması, bunu yönetim sistemine dahil etmek amacıyla kapsamlı stratejilerin belirlenmesi ve somut adımlar için ilgili konuda eylem planları hazırlanması önerilmiş ve eser sonlandırılmıştır.